

ROLUL BIBLIOTECILOR ÎN PROCESUL EDUCĂRII CIVICE

*Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI,
șef, Departamentul studii și cercetări*

Rezumat

Cercetarea se axează pe rolul comunitar al bibliotecii publice, pe implicarea bibliotecii în dezvoltarea comunitară și educația civică a cetățenilor prin prisma impactului Programului de modernizare a bibliotecilor din RM, Novateca, urmărind schimbările în peisajul rețelei bibliotecilor publice. Cercetarea cuprinde arii ca formarea capacității de modernizare a activității bibliotecilor publice ca reper de formare a competențelor sociale și civice, ce asigură succesul modelului „biblioteca centru comunitar”, utilizatorul bibliotecii publice și implicarea lui în dezvoltarea comunitară, în activitatea bibliotecii tangențial și subtil abordând și rolul bibliotecii publice în campaniile electorale, identifică carențe și sistematizează recomandări pentru viitor.

Cuvinte-cheie: biblioteca modernă, biblioteca centru comunitar, impactul bibliotecii moderne în comunitate, bibliotecari moderni, Novateca, educație civică, competențe civice.

1. Privire de ansamblu asupra rolului comunitar al bibliotecii publice

Bibliotecile publice sunt instituții comunitare cu spirit civic. Afirmăția se sprijină pe faptele, pe activitatea bibliotecilor, pe cele pe care le cunoaștem din mass-media și pe cele la care participă nemijlocit influențând deciziile locale, politice, pe rolul lor de actor comunitar care promovează oportunități de atragere și implicare a cetățenilor în programe comunitare, cul-

turale sau de alt fel, sporind participarea și incluziunea în comunități.

Viziunea, misiunea, scopurile și obiectivele bibliotecilor moderne cuprind teme comune comunitare – lectură și cultură, cetățenie activă, dezvoltare comunitară – și sunt concentrate pe: prioritatea de a oferi oricând, oricui, indiferent de timp și spațiu, informație, educație, ajutor. Prin activitatea desfășurată bibliotecile publice și-au dovedit rolul pe care-l au în dezvoltarea comunitară. Statisticile plasează bibliotecile în categoria celui mai utilizat, fizic și on-line, serviciu public din comunitate – peste 8 mln (8191,7) de vizite anual. Statisticile demonstrează că bibliotecile sunt parte a vieții multor cetățeni – 833,6 mii de utilizatori activi, 23,4% din totalul populației, inclusiv 356,7 mii de copii până la 16 ani. Cifre ce demonstrează că mai mulți cetățeni vizitează bibliotecile decât muzeele, teatrele, cinematografele, cu mult trece numărul vizitelor la bibliotecă peste cele de la discotecă, sălile de forță și alte servicii publice sau de divertisment. Permisul la bibliotecă este pașaportul cetățeanului de acces la informare, educare, carieră, divertisment și implicare în activitățile civice organizate în incinta bibliotecii sau organizate de bibliotecă în afara zidurilor ei. Astăzi bibliotecile publice asigură egalizarea accesului tuturor cetățenilor la colecții diverse ca format și conținut, la internet cu viteză mare și la un spectru satisfăcător de servicii electronice.

Conform datelor statistice¹, la 1 ianuarie 2017 în Republica Moldova funcționau 1343 de BPT, aflate în subordinea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, dintre care: 1188 (88,5%) activează în localități rurale; 116 (8,6%) în orașe; 37 (2,8%) în municipiile Chișinău și Bălți.

Prin furnizarea unui spectru distinct de servicii bibliotecile contribuie la fortificarea morală a localităților servite, considerată ca o contribuție la dezvoltarea comunitară. Ca instituție comunitară și partener comunitar, bibliotecile tratează dezvoltarea comunitară ca prioritate. Poziția strategică a bibliotecilor în comunitate este recunoscută și considerată ca centru comunitar. Asigurând servicii integrate aliniate la agenda comunitară, bibliotecile conlucrează cu foarte multe instituții locale, servesc ca punct de acces gratuit la internet, oferă asistență și instruire pentru formarea competențelor IT și internetului.

Dezvoltarea comunitară este un subiect prioritar al managementului bibliotecar. În susținerea dezvoltării comunitare biblioteca menține și dezvoltă o nouă modalitate de comunicare și instruire a bibliotecarilor prin diverse dialoguri și dezbateri profesionale. De exemplu, Biblioteca Municipală din Chișinău are genericul: „Biblioteca «B.P. Hasdeu», suport informațional pentru comunitatea chișinăuiană: servicii și programe.” Tot la această instituție un alt mecanism de susținere a comunității prin servicii de bibliotecă este programul de instruire *Adaptarea BM la necesitățile comunității chișinăuiene*. Această tematică o regăsim și în programele de instruire a bibliotecarilor din bibliotecile raionale. Întâlnim tematica cetățenie activă și dezvoltare comunitară și în biblioteci de cartier, ca Biblioteca „Liviu Rebreanu”, care a

organizat o masă rotundă *Colaborarea și relaționarea bibliotecii cu comunitatea*, la care s-au dezbătut probleme de relație a bibliotecii cu membrii comunității, cu APL, cu alte instituții comunitare în scopul educării civice a cetățenilor. Se regăsește și în activitățile Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova ca subiect al conferințelor, de exemplu, *Biblioteci naționale și publice: comunitate, colaborare, conexiune*, care a demonstrat implicarea bibliotecilor publice în diversificarea serviciilor informaționale și educaționale ca contribuții la crearea unor comunități puternice. Tematica a suscitat interes sporit pentru experiențele reprezentative și inovative prezentate, accesibile pentru a fi implementate în alte biblioteci.

Dintre prezentări evidențiem: *Provocarea generației „Millennials”* pentru bibliotecile publice (Mariana Harjevschi, președintele ABRM); *Biblioteca conectează comunitatea: servicii și oferte* (Angela Zatic, Bravicea, Călărași); *Centru social comunitar – biblioteca publică* (Galina Căruță, Zorile, Orhei); *Tinerii promovează comunitatea on-line* (Natalia Lascov, Telenești); *Eco începe cu tine* (Lidia Rusu, Ialoveni); *Biblioteca publică cu impact în comunitate* (Rodica Secrieru, Gherman, Ungheni); *Tendințe actuale de valorificare a memoriei locale: cazul Bibliotecii publice Crihana Veche* (Maria Cudlenco). Dezvoltarea comunitară, educația civică a membrilor comunității, implicarea bibliotecilor în inițiative comunitare și lansarea inițiativelor de către biblioteci orientate spre îmbunătățirea mediului, implicarea cetățenilor în luarea deciziilor, educarea participativă a cetățenilor, dezvoltarea sentimentului de apartenență comunitară, participarea la guvernare prin luări de poziție, soluții, propuneri, sugestii sunt alte aspecte abordate de către bibliotecari în cadrul reuniunilor profesionale.

Bibliotecile susțin o vastă acțiune de scanare (studiu, diagnostică și analiză a

¹ Indicatori statistici și de performanță (relaționali) 2015-2016. Accesat 25.11.17. <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Bibliotecile-Publice-Indicatori-statistici-2015-2016.pdf>

dezvoltării demografice, sociale) a comunităților complementată și aprofundată cu multe studii și cercetări în scopul permanentei cunoașteri a necesităților și cerințelor informaționale, culturale, educaționale, de socializare a comunității chișinăuene. Efectuate sistematic, studiile ne permit o cunoaștere mai bună a necesităților utilizatorilor, influențează benefic politica de resurse, tematica ofertelor, determină concordanța dintre cere și ofertă. Doar cunoscând comunitatea, utilizatorul și cererea lui, bibliotecile pot să-și îndeplinească optim funcția, pot fi capabile să satisfacă interesele și necesitățile membrilor comunității, pot asigura drepturile utilizatorului la libera alegere a serviciilor și produselor oferite, ținând cont, totodată, de importante caracteristici precum calitate, condiții și modalități de livrare, ritmul în care se introduc noile informații, disponibilitate și, nu în ultimul rând, gratuitate. Rezultatele cercetărilor ne permit să identificăm cu exactitate locul și rolul bibliotecii în viața comunității. Sintezele acestor cercetări ne ajută să ne formăm o imagine obiectivă și exactă asupra situației din biblioteci și comunități, concluziile servind la menținerea sau modificarea politicilor bibliotecare, la ameliorarea și amplificarea unei activități mai eficiente.

Astfel, bibliotecile:

(1) implică cetățenii în viața culturală și civică a comunității, prin organizarea și conducerea forumurilor pe subiecte de interes public și civic, cultural;

(2) contribuie la îmbunătățirea vieții cetățenilor prin furnizarea accesului liber și gratuit la idei, discuții, dispute, dezbateri cu oameni publici, politici, decidenți, reprezentanți ai culturii, specialiști în dezvoltare comunitară, literară, autori și evenimente;

(3) clădește parteneriate puternice și organizează sau participă la evenimentele

și activitățile comunitare (politice sau culturale) din orașe, sectoare, sate, periferii;

(4) teaurizează, prezervă, valorifică și promovează patrimoniul scris și cultural prin dezvoltări, cercetări, elaborări, digitalizări, valorificări și expuneri ale colecțiilor speciale și rare;

(5) oferă opțiunii de acces convenabil la servicii prin extinderea programelor de funcționare, furnizarea accesului la conținut via telefonie mobilă, traducerea materialelor bibliotecii în alte limbi;

(6) continuă să joace un mare rol în viața civică a comunităților și rămân relevante necesităților comunității pe care le servesc.

Un rol important de catalizator în dinamizarea activității comunitare l-a jucat Programul *Novateca*, care în cinci ani de activitate a transformat bibliotecile în centre comunitare active, acționând ca mediator și coordonator, asigurând accesul la informațiile comunitare cu o acoperire foarte largă și accesibilă a tuturor aspectelor vieții comunității locale:

- bibliotecile creează și oferă spații în care comunitatea se exprimă, se expune, se întâlnește, se distrează, studiază, lecturează, creează, discută, dezbate, ajutându-le să dea sens comunității;
- pun la dispoziție pe toate căile, fizic și virtual, stocul de materiale și resurse informaționale pentru chișinăuieni;
- sporesc continuu furnizarea serviciilor cu valoare adăugată alături de cele tradiționale;
- înrolează forță profesională tânără, competentă, care animă serviciile publice prin abilități ITC, dezvoltă programe de formare profesională a personalului (prin *Academia tinerilor bibliotecari*).

Novateca, concentrată pe genericul *Sușinim bibliotecile pentru dezvoltarea co-*

munităților, dezvoltă abilități, aptitudini și servicii digitale, scoate în evidență coeziunea comunitară și valorile civice prin:

(1) clarificarea contribuției distinctiv pe care o au bibliotecile în susținerea obiectivelor culturale, civice, educaționale și informaționale ale comunității, efortul de modernizare a serviciilor și incluziune socială;

(2) dezvoltarea unor parteneriate eficiente și în beneficiul cetățeanului;

(3) întărirea legăturii cu sectorul privat;

(4) fortificarea relațiilor de parteneriat cu instituțiile comunitare locale și naționale similare;

(5) stimularea și concentrarea profesiștilor pe instruire și dezvoltare a personalului pentru a face față angajamentului de schimbare, inovare.

Putem afirma, bazându-ne pe statisticile de la *Novateca*, că bibliotecile contribuie la dezvoltarea comunității ajutând la consolidarea sensului de comunitate, sensului de bun comunitar și identitate comunitară prin extinderea serviciilor extramuros în și prin parteneriate cu comunitatea, cu agențiile comunitare.

Bibliotecile își consolidează rolul de actor comunitar important prin lansarea unor servicii on-line moderne ca: asigurarea unor platforme on-line pentru grupuri de discuții, opinii și participare comunitară atrăgând un public mult mai numeros la inițiativele comunitare lansate, în special, tineretul; asigurarea facilităților pentru e-tranzacții – de exemplu, programări, completarea formularelor, rezervarea participării la evenimente; asigurarea accesului virtual astfel încât cetățenii să aibă acces la informații și servicii de la domiciliu sau de la serviciu.

Bibliotecile încet, dar sigur, se transformă în catalizatori ai dezvoltării comunitare prin asumarea rolului proeminent de centru comunitar pentru schimb de idei, debateri și implicare civică.

2. Impactul Programului *Novateca* de modernizare a bibliotecilor publice din Republica Moldova

Scopul programului *Novateca Global Library* este facilitarea transformării bibliotecilor publice din Republica Moldova în instituții comunitare vibrante, capabile să satisfacă necesitățile în evoluție a cetățenilor.

În baza sistemului existent de biblioteci publice din țară, programul național *Novateca* colaborează cu diverși parteneri locali, naționali și internaționali pentru:

- a facilita modernizarea bibliotecilor publice prin dotarea acestora cu tehnologii informaționale moderne pentru accesul public la informații;
- a consolida un sistem de dezvoltare profesională a bibliotecarilor, care va instrui mai mult de 1500 de bibliotecari să poată oferi servicii moderne de bibliotecă centrate pe necesitățile cetățenilor;
- a facilita comunicarea și a susține colaborarea dintre bibliotecari de diferite ranguri și vârste ce servesc drept modele de urmat;
- a fortifica abilitățile bibliotecarilor de relaționare cu oficialii administrației publice locale și naționale, pentru a asigura prioritatea strategică și finanțarea bibliotecilor publice și pentru a-i ajuta să înțeleagă valoarea bibliotecilor ca centru comunitar;
- a spori susținerea publicului larg în derularea inițiativelor de transformare a bibliotecilor în centre comunitare vibrante prin inițierea parteneriatelor cu ONG-uri, grupuri de cetățeni și entități din sectorul privat.

Toate activitățile programului *Novateca* susțin dezvoltarea liderilor bibliotecari în inovarea serviciilor de bibliotecă și modernizarea bibliotecilor la nivel local, regional și național, **consolidează un sistem**

de dezvoltare profesională a bibliotecarilor prin crearea unei rețele de centre de instruire; asigură durabilitatea sistemului de dezvoltare profesională continuă; oferă finanțări pentru dezvoltarea serviciilor moderne și inovative de bibliotecă; precum și organizează campanii de sensibilizare a publicului larg față de relansarea și reafirmarea bibliotecilor ca centre comunitare. Prin stabilirea parteneriatelor cu autoritățile publice naționale și prin organizarea evenimentelor în parteneriat cu autoritățile publice locale, *Novateca* promovează participarea activă a bibliotecarilor în dezvoltarea parteneriatelor, cu scopul de a **asigura prioritate bibliotecilor publice în dezvoltare.**

Novateca sporește susținerea publică a bibliotecilor prin implicarea societății civile, în baza stabilirii și dezvoltării parteneriatelor cu ONG-uri și companii private. În realizarea acestora, *Novateca* asigură implicarea bibliotecarilor în procesul dezvoltării parteneriatelor, prin intermediul instruirilor și finanțărilor / granturilor mici oferite de program, astfel încât ei preiau treptat responsabilitatea pentru stabilirea acestor relații.

Educația civică, dezvoltarea comunitară au fost abordate ca direcții strategice încă din faza de cercetare pentru implementarea programului de modernizare a bibliotecilor publice. Participanții primului forum de elaborare a viziunii viitorului program de modernizare (2012) au identificat ca impact al implementării programului aspecte legate de subiectul cercetării noastre:

1. Viața cetățenilor va fi îmbogățită prin:

- informația care satisface necesitățile profesionale, educative, culturale și civice;
- acces liber la informația despre culturile străine și experiențele lor;
- acces universal la agențiile și la serviciile de stat;

– abilități mai bune de a colabora pentru a satisface necesitățile comunității.

Societatea va fi democratizată prin:

- o mai bună participare a cetățenilor în domeniul politic și social;
- transparența în procesele de luare a deciziilor de către guvern;
- asocierea liberă cu alți cetățeni pentru apărarea intereselor comune.

3. Bibliotecile vor fi transformate prin:

- noi funcții în calitate de centre active ale comunității, instrumente ale angajamentului civic și promotori ai economiei locale;

– o infrastructură îmbunătățită care să corespundă așteptărilor cetățenilor și bibliotecarilor;

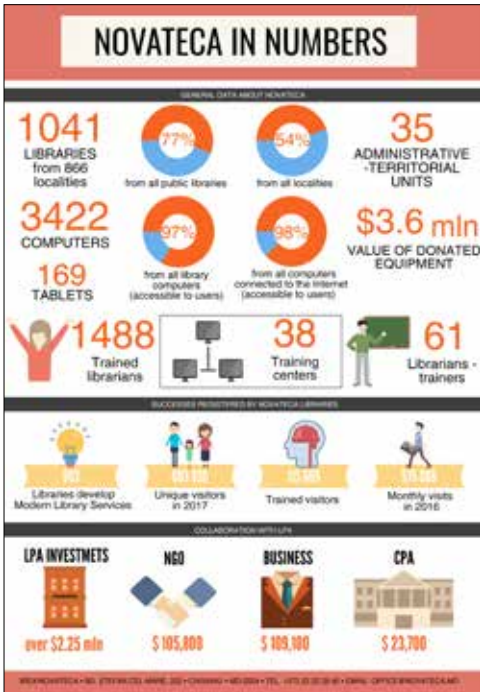
– principii modernizate de management care să stimuleze creativitatea, automotivarea și un program de lucru care să corespundă nevoilor cetățenilor;

– personal recalificat: persoane deschise, amabile, de încredere, active și creative în activitățile lor cu utilizatorii și necesitățile acestora;

– servicii excelente pentru utilizator care vor fi accesibile gratuit, de natură participativă și care să corespundă necesităților cetățenilor și instituțiilor din comunitate;

– o imagine revitalizată care va facilita comunicarea cu autoritățile publice, organizațiile din comunitate, donatorii, mass-media, cu alte biblioteci și cu cetățenii.

Echipa Forumului elaborării viziunii a stabilit mai multe sarcini de perspectivă pentru sistemul de biblioteci din R. Moldova. Îndeplinirea acestor sarcini a permis bibliotecilor publice să-și realizeze potențialul în calitate de furnizori ai accesului public la informație. Sarcinile includ evaluarea necesităților cetățenilor, actualizarea cadrului legal pentru bibliotecile publice, îmbunătățirea sistemului de perfecționare a bibliotecarilor, identificarea și recoman-

darea pentru a obține resursele corespunzătoare și căutarea de noi parteneriate.

În procesul de stabilire a viziunii despre bibliotecile din R. Moldova, echipa a considerat important implementarea lecțiilor învățate de vecinii noștri, precum, România, Ucraina, Letonia și alte țări care au început deja să transforme bibliotecile lor în centre publice moderne de acces la informație.

Pe parcursul a cinci ani *Novateca* a dotat bibliotecile publice din 32 de raioane ale țării, a instruit bibliotecarii în domeniul utilizării calculatoarelor, modernizării bibliotecii, creării noilor servicii moderne de bibliotecă. În același timp, au fost testate programe de formare a competențelor bibliotecarilor în domeniile advocacy și parteneriate, precum și facilitate diverse oportunități de schimb de experiență și cunoștințe între bibliotecarii cu spirit inovator. Rezultatele la sfârșitul anului 2017 sunt evidențiate în infograficul *Novateca în cifre*.

O importanță majoră o are faptul că pe parcursul etapei pilot programul a facilitat crearea și dezvoltarea a numeroase servicii noi de bibliotecă cum ar fi: cursuri IT pentru diferite categorii de populație, digitizare a istoriei locale, ludoteca (spații pentru dezvoltarea creativă a copiilor) etc. La fel, programul a oferit sprijin bibliotecilor publice pentru stabilirea parteneriatelor cu spitale, ONG-uri și agenții locale de angajare în câmpul muncii. La nivel național, *Novateca* a colaborat cu Ministerul Culturii, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (accentul fiind pus pe includerea bibliotecilor în strategia *Moldova Digitală 2020*). Misiunea programului *Novateca* este să transforme bibliotecile publice în spații moderne care își ajută utilizatorii și partenerii săi să se bucure de o calitate mai bună a vieții în fiecare zi. Printre valorile *Novateca* – abilitare, spirit de echipă, cultura inovației, durabilitate și profesionalism – se regăsesc și formulări conexe cu educarea civică și dezvoltarea comunitară: *Sușinem și investim în bibliotecarii care își asumă angajamentul de a moderniza bibliotecile publice, dezvoltându-le competențe de lideri comunitari; Sușinem dezvoltarea unor sisteme și servicii durabile care asigură valoare și impact pe termen lung în comunitățile noastre; Beneficiarii sunt centru a tot ceea ce facem. Succesul Novatecii se datorează împărtășirii acestor valori de către toți cei implicați în modernizarea bibliotecilor publice din R. Moldova.* Cu suportul partenerilor internaționali, naționali și locali din sectorul public, privat și non-profit, bibliotecile din rețea creează și oferă servicii noi cu caracter educațional, social, cultural și economic, orientate și ajustate la necesitățile comunității, astfel transformându-se în centre comunitare vibrante și asigurând îmbunătățirea calității vieții în întreaga țară. *Novateca* este un program

orientat spre impact maxim. Pentru a monitoriza eficient rezultatele programului, utilizează un sistem complex de indicatori și metode de măsurare a impactului.

3. Formarea capacității de modernizare a activității bibliotecilor. Dezvoltarea relațiilor comunitare și a competențelor sociale și civice

Un set de competențe sociale și civice e pus la baza programelor de instruire *Novateca* care urmăresc dezvoltarea angajamentului comunitar al bibliotecii: cursurile *Biblioteca modernă, Formare for-*

matori, Servicii noi, Advocacy, Educarea mediatică etc. (elaborate de IREX *Novateca*) și cursurile livrate de centrele raionale de instruire și centrele regionale de excelență în instruirea bibliotecarilor și utilizatorilor.

Directorii și liderii bibliotecilor, formatorii și metodiștii bibliotecilor raionale demonstrează valoarea bibliotecii și a serviciilor pentru comunitate. Ei creează relații strategice pentru a spori conștientizarea importanței bibliotecii pentru comunitate, pentru a maximaliza impactul și a comunica necesitatea suportului de mai departe.

Competență și relații comunitare	Demonstrează impactul și valoarea bibliotecii pentru comunitate prin evaluarea serviciilor bibliotecare:
Cunoștințe și abilități asociate	scoate în evidență și evaluează necesitățile de top ale comunității și identifică ce trebuie să facă biblioteca pentru a ajuta; utilizează date pentru a comunica factorilor de decizie valoarea bibliotecii; cunoaște și înțelege metodele de colectare a datelor, de cercetare și analiză; colectează și distribuie fapte reale care demonstrează impactul serviciilor de bibliotecă, a resurselor și a programelor asupra necesităților comunității și a vieții persoanelor; realizează evaluarea rezultatelor pentru a măsura impactul programelor și al serviciilor; măsoară nivelul de performanță în comparație cu organizații cu activități comparabile.
Competență și relații comunitare	Folosește metodele cele mai adecvate de atragere a suportului din partea diferitor grupuri de utilizatori:
Cunoștințe și abilități asociate	comunică valoarea serviciilor de bibliotecă, a produselor și a politicilor factorilor de decizie: personalului, utilizatorilor, altor deținători de fonduri, membrilor comunității; comunică clar și eficient necesitatea de susținere a bibliotecii; influențează comunitatea să susțină serviciile în derulare ale bibliotecii și, în special, ale campaniilor; influențează participarea în promovarea inițiativelor bibliotecare; identifică partenerii strategici potențiali susținători ai bibliotecii; dezvoltă mesaje clare și coerente care pot fi folosite de alții.
Competență și relații comunitare	Menține relații publice pozitive cu factorii de decizie privind comunicarea și promovarea valorilor bibliotecii, a serviciilor, a realizărilor și a necesităților:

Competență și relații comunitare	Demonstrează impactul și valoarea bibliotecii pentru comunitate prin evaluarea serviciilor bibliotecare:
Cunoștințe și abilități asociate	<p>promovează biblioteca ca centru de instruire pe tot parcursul vieții;</p> <p>stabilește politici și practici de comunicare clară cu personalul, utilizatorii bibliotecii, membrii comunității, administrația locală și guvernamentală, agenții finanțatoare;</p> <p>înțelege structura guvernamentală în cadrul căreia funcționează biblioteca;</p> <p>menține vizibilitatea în comunitate prin aderarea și activitatea în rețea cu organizații care promovează bibliotecile și biblioteconomia;</p> <p>încurajează dialogul despre serviciile și produsele bibliotecare în multiple medii, atât în format tipărit cât și online;</p> <p>încurajează dialogul despre necesitățile bibliotecii și ale comunității prin discursul public în cadrul programelor, evenimentelor și întrunirilor în întreaga comunitate;</p> <p>dezvoltă relații cu reprezentanții media, liderii comunității și factorii de decizie.</p>
Competență și relații comunitare	Formează parteneriate strategice cu organizații din cadrul comunității:
Cunoștințe și abilități asociate	<p>lucrează în rețea și se implică în activitățile comunitare;</p> <p>identifică oportunități și parteneri potențiali și discută despre avantajele reciproce ale parteneriatelor;</p> <p>dezvoltă și valorifică relațiile de colaborare pentru a facilita realizarea sarcinilor bibliotecii;</p> <p>promovează inițiative de edificare a relațiilor eficiente și coordonează eforturile factorilor de decizie interni și externi;</p> <p>susține relațiile de parteneriat în vederea oportunităților viitoare.</p>

La fel de importante sunt formarea abilităților de relaționare interpersonală (abilitățile sociale) și a competențelor civice. Competențele sociale (competențele personale, interpersonale și interculturale) sunt foarte importante în contextul mozaical al multiculturalismului specific RM, precum și toate formele de comportament, care permit fiecărei persoane să participe în mod eficace și constructiv la viața socială și profesională. Sunt esențiale în înțelegerea codurilor de conduită și a obiceiurilor din diferite medii în care activează bibliotecarii.

Competențele civice, formate în cadrul trainingurilor organizate de *Novateca*, în special, cunoașterea conceptelor și a structurilor sociale și politice (democrație, justiție, egalitate, cetățenie și drepturi civile), fac posibilă participa-

rea activă și democratică a oamenilor în viața comunității și ajută bibliotecarii să devină oameni cu inițiativă în comunitățile lor.

Simțul inițiativei și al antreprenoriatului reprezintă capacitatea de a transforma ideile în acțiune. Acest simț presupune creativitate, inovație și asumarea unor riscuri, precum și capacitatea de a planifica și a gestiona proiectele în vederea atingerii obiectivelor. Bibliotecarii sunt conștienți de contextul propriei sale activități și capabili să valorifice oportunitățile apărute. Își dezvoltă acest simț ca fundament pentru achiziția unor abilități și cunoștințe mai specializate, de care au nevoie atunci când instituie sau contribuie la o activitate socială. Acest lucru mai include și conștientizarea valorilor etice și promovarea bunei guvernări. Printre competențele civice ne-

cesare bibliotecarilor cu inițiativă comunitară se numără:

- cunoașterea principalelor evenimente contemporane, din țară, țările vecine, Europa și din lume;
- cunoașterea conceptelor sociale și politice;
- cooperarea în echipă (promovată de *Novateca* ca valoare);
- managementul și rezolvarea conflictelor;
- participarea la viața socială într-un mod eficient și constructiv;
- conștientizarea valorilor etice;
- disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor democratice la toate nivelurile.

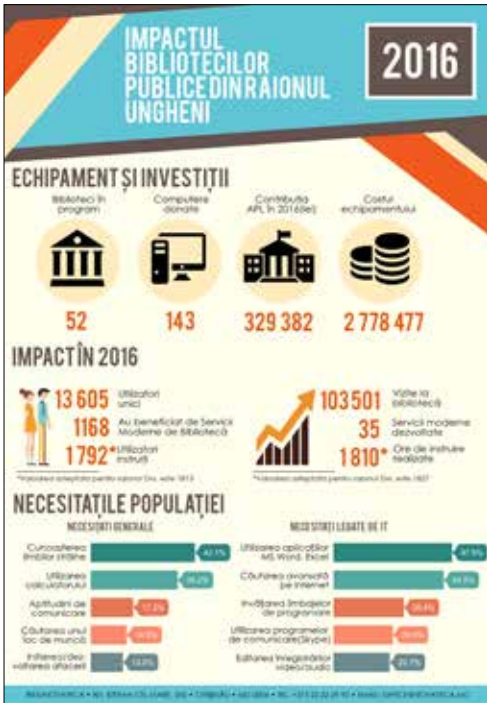
În mediul bibliotecar competențele civice și relaționare sunt competențe-cheie, considerate esențiale dacă se dorește creșterea și dezvoltarea comunitară. Bibliotecile sunt dependente de comunități, de resursele și suportul lor. În acest sens, aceste competențele civice reprezintă calea spre învățarea colectivă într-o bibliotecă (concept realizat cu succes de centrele raionale de instruire și centrele regionale de excelență) pentru coordonarea diferitor aptitudini și integrarea a mai multor fluxuri informaționale și decizionale.

Din această perspectivă, competențele civice în diferite etape ale învățării de-a lungul vieții sunt despre aspecte comune ale învățării: aptitudini, competențe, abilități și deprinderi care definesc cine suntem și cum creăm viitorul comun. Prin urmare, capacitatea de a adopta și „hrăni” competențele civice în contexte de studiu diferite devine esențială. *Novateca*, urmărind finalitățile educaționale prin programul de instruire, oferă și instrumentele necesare (Centrul de resurse *Novateca*), oferă suport și formează abilități celor 77 de formatori (în special, celor de la centrele regionale de excelență) pentru a elabora ei înșiși instrumentele necesare pentru instruirea

bibliotecarilor din spațiul rural, orașenesc și municipal. Aceste noi instrumente vor schimba rolul formatorului, necesitând din partea acestuia o diagnosticare aprofundată a propriilor metode de formare, o creionare a unor scenarii de învățare care să conducă la stabilirea acelor competențe-cheie necesare pentru specializarea sa – ce instrumente sunt disponibile, cum funcționează și cum educabilii le pot folosi cât mai eficient. Formatorii *Novateca*, indiferent de tematica formării, vor să ajute bibliotecarii, mai ales din spațiul rural, să achiziționeze cunoștințe, deprinderi, abilități și atitudini ce le vor asigura un start în implicarea comunitară. Așa cum bibliotecile au rolul de educație civică a comunității, dezvoltă, încurajează și contribuie la cetățenia activă care exprimă capacitatea bibliotecarului și a cetățeanului de a contribui la deciziile și activitățile din viața politică, economică, socială și culturală a comunității sale (locală sau națională).

Există în societatea noastră o prejudecată nejustificată precum că contribuirea la viața societății (participarea) se poate face prin structurile democratice oficiale, rețelele sociale, presa, sindicatul, spațiul public, ONG-uri. Bibliotecile nu se regăsesc în lista structurilor, instituțiilor care contribuie la viața comunităților ca inițiator și contribuitor la dezvoltarea unei cetățenii active în comunitate. E o prejudecată din vremi trecute...

Ironie este faptul că, deși bibliotecarii înțeleg foarte bine rolul lor central în livrarea serviciilor publice vitale și deși cetățenii vor lăuda întotdeauna aportul acestora, totuși bibliotecile sunt rareori menționate și discutate în literatura vastă referitoare la dezvoltarea comunității. Bibliotecile lipsesc din declarațiile despre comunitate, din planurile naționale de dezvoltare comunitară și durabilitate. Revizuirea acestor mișcări și ilustrarea faptului că bibliotecile într-adevăr oferă soluții

pentru provocările de criză, poate fi demonstrat că un bibliotecar la fiecare masă a comunității este soluția care va conduce la includerea activității civice a bibliotecii în teoriile și declarațiile promotorilor dezvoltării comunitare. Acest lucru s-a accentuat și s-a extins odată cu lansarea *Novatecii* care a catalizat activitatea bibliotecilor spre transformarea lor în centre comunitare reinventând mișcarea civică din prisma bibliotecii, reexaminând rolul bibliotecii în dezvoltarea comunitară, identificând importanța bibliotecii ca loc natural pentru activizarea necesităților comunității în sfera socială, culturală și politică.

Cetățenia activă presupune (1) înțelegerea evenimentelor vieții publice, vieții politice a comunității; (2) gândirea independentă și analiza critică asupra evenimentelor politice și sociale din comunitate și (3) acțiunea individuală și/sau colectivă, decizia. Bibliotecile publice au contribuit spectacular la reconfigurarea serviciilor

într-o perioadă de dezvoltare rapidă a tehnologiilor și, în același timp, în menținerea credibilității ca furnizor de idei și inițiative în spațiul comunitar.

Prezența cetățeniei active în activitatea și inițiativele bibliotecii s-a manifestat în bibliotecile din rețeaua *Novateca* prin:

- implicarea cetățenilor în activități de voluntariat (educarea comunității);
- implicarea bibliotecarilor ca voluntari în inițiativele comunitare ale altor instituții comunitare;
- asumarea unui rol în luarea deciziilor;
- decizie în cunoștință de cauză;
- aplicarea unor principii în acțiune (echitate, incluziune, dreptate socială, respectarea diversității).

Cetățenia activă este considerată drept o modalitate de alfabetizare politică în cunoașterea și înțelegerea domeniului social-politic, nediminuând, dar fortificând rolul statului în promovarea dreptății sociale.

La realizarea acestui deziderat contribuie, în mare măsură, „Fondul de Dezvoltare a Bibliotecii Moderne”, o inițiativă largă ce are drept scop susținerea continuă și răspândirea serviciilor moderne implementate cu succes de bibliotecile din rețeaua programului, încurajarea transferului de cunoștințe, experiență și bune practici, precum și oferirea oportunităților pentru dezvoltare profesională, consolidare a rețelei de biblioteci și fortificare a parteneriatelor comunitare cu bibliotecile publice de inițiative precum:

- replicarea serviciilor moderne de bibliotecă;
- participarea la evenimente profesionale și vizite de studiu (individuale / de grup, locale / internaționale);
- organizarea evenimentelor și activităților regionale (evenimente și întruniri regionale, târguri comunitare, conferințe

cu participarea grupurilor profesionale din domeniul bibliotecar, autorităților publice locale, partenerilor publici și privați, grupurilor Friends of the Library etc.);

– oferirea serviciilor de consultanță (organizarea instruirilor și atelierelor de lucru specializate sau a altor inițiative similare de dezvoltare profesională).

Această inițiativă este deschisă pentru următorul public:

– bibliotecari de nivel local, orașenesc, raional, municipal și național;

– șefi ai secțiilor de cultură, specialiști de bibliotecă, bibliotecari-traineri, metodiști, specialiști IT;

– autorități publice locale, beneficiari ai bibliotecilor, parteneri activi ai bibliotecilor (ONG-uri locale și naționale, organizații internaționale, instituții și agenții subordonate Guvernului, sectorul privat), experți locali și internaționali, în cooperare cu grupurile-țintă sus-menționate.

4. Rolul bibliotecii în societatea contemporană

Capacitatea bibliotecilor de reinventare a sporit considerabil cu *Novateca Global Library*. Astăzi, bibliotecile trec printr-o etapă de renaștere. De la biblioteca-colecție evoluează la biblioteca-laborator civic. Această transformare este doar începutul. Biblioteca e instituția publică, comunitară care cel mai bine reflectă lumea, mișcările și schimbările ei. Tendințele de dezvoltare tehnologică și umană promit că vor influența și schimba mentalitatea cetățenilor, a utilizatorilor, vor afecta dezvoltarea și, de pe acum, semnaleză apariția unei noi generații de biblioteci.

Ca entitate publică, biblioteca a evoluat simțitor în RM. Programul *Novateca* a schimbat centrul de greutate de la instituțiile carte-centrice la cele de avanpost electronic al comunității. Rolul bibliotecii într-o comunitate s-a schimbat. Modul în care oamenii interacționează cu biblioteca

și serviciile pe care le oferă, de asemenea sunt în schimbare:

1) biblioteca modernă cunoaște și evaluează experiența utilizării bibliotecii, culege idei, gânduri, percepții ca să-și dea seama cum să ajungă la centrul lucrurilor care contează cel mai mult în comunitate;

2) biblioteca modernă este apostolul noilor tehnologii informaționale în comunitate, deoarece nicio altă organizație comunitară nu și-a asumat responsabilitatea de a ajuta publicul larg să înțeleagă, să utilizeze noua tehnologie;

3) biblioteca modernă este o resursă pentru alfabetizarea comunității precum și expert în noile tehnologii pentru cetățeni și comunitate;

4) biblioteca modernă constituie, reconstituie, prezervă și conservă memoria propriilor comunități. Majoritatea bibliotecilor au devenit centre de istorie locală, amintirile despre comunitate sunt mult mai interesante decât documentele. Ce vehicule se deplasau pe strada principală în 1920? Ce fel de pâine se cocea în brutăriile comunității în 1930? Cine sunt oamenii din aceste fotografii comunitare și de ce au fost ele importante? Amintirile vin în multe forme, biblioteca nu trebuie să le lase să dispară;

5) biblioteca modernă este un spațiu creativ. Utilizări posibile pentru aceste spații creative includ: spații pe care membrii comunității le-ar folosi pentru a învăța lucruri noi; unde își pot expune creațiile, produsele, talentele...; spații în care își pot exprima propriile puncte de vedere; spații în care se pot întâlni cu decidenții pentru a discuta problemele comunitare; studiouri de artă; studiouri de înregistrare; studiouri video; camere / spații pentru imaginare;

6) biblioteca modernă are nevoie de oameni cu viziune și spirit inovator care să dezvolte o structură demnă de încrederea comunitară și care să croiască noi drumuri către interesele comunității. Bibliotecarii

trec prin variate transformări de mentalitate profesională și de angajare comunitară;

7) biblioteca modernă este centrul comunității, este curatorul de conținut pentru comunitate.

Conceptul bibliotecii moderne și al schimbărilor prin care va trece biblioteca în drumul ei de modernizare / reinventare va fi de durată. Bibliotecarii din RM, instruiți de *Novateca*, și-au creat o poziție unică – bazată pe amintirile frumoase ale oamenilor despre instituția bibliotecară, pe prețuirea lor, pe apărarea lor și cred că au susținerea necesară pentru a se reinventa.

Astăzi bibliotecile publice și bibliotecarii se bucură de ceea ce aduce ziua de mâine prin programul *Novateca*, de călătoria spre biblioteca modernă la care ne invită programul național. Aceasta va fi mai mult decât bibliotecă... Va fi instituția delegată cu elaborarea strategiilor de dezvoltare comunitară, care deschide robinetele informaționale pentru spiritele comunității...

Novateca investește în biblioteci tehnologice și instruire transformând bibliotecarii în profesioniști flexibili, deschiși, inovatori. Bibliotecarii instruiți cu instrumentele tehnologice pot face bibliotecile publice bijuterii în coroana comunității. Exemplele programului confirmă această afirmare.

Biblioteca Publică Centru Comunitar este model novator de împuternicire a comunităților la nivel local pentru a crea experiențe unice de animație comunitară – lectură publică, discuții, divertisment, educație, socializare, care adună oamenii împreună. Atunci când oamenii se conectează, comunitățile devin mai puternice, devin locuri-destinații, unde viața acumulează și prinde sens. Biblioteca, prin definiție, este instituție comunitară și actor comunitar, este bun vecin și mentor comunitar... Cum numai nu o titularizează înșiși bibliotecarii: „comoară comunitară”,

„memorie comunitară”, „universitate comunitară”, „centru comunitar”, „creierul comunitar”, „casa mare a comunității” etc., și, mai nou, „conector comunitar”. Acesta din urmă este un model care accentuează rolul transformator al bibliotecii în comunitate. Aplicat, transformă biblioteca într-o scenă imensă comunitară, unde se petrece viața de zi cu zi, cu problemele ei, dar și viața comunității în zile de bucurie și sărbătoare; scena pe care poate urca orice membru al comunității ca să intervină în operă, în scenariu, să contribuie, să corecteze, să ajute.

Implementarea acestui model presupune ca biblioteca să implice cetățenii prin noi modalități, dinamice, în dezvoltarea comunitară în incinta bibliotecii și extramuros (în locuri de care beneficiază comunitățile lor), transformând biblioteca într-un loc important / semnificativ / puternic pentru toți.

Modelul încurajează și susține tranziția bibliotecii către colaborarea și contactul cu o varietate de parteneri comunitari pentru a pune împreună programe interesante, realizabile și atractive pentru comunitate.

Modelul *biblioteca, centru comunitar* nu este unul rigid. Metodologia poate fi îmbunătățită, extinsă, croită pe nevoile specifice fiecărei biblioteci. Din experiența *Novateca* ne-am convins că orice model, serviciu sau proces, poate fi adaptat pentru a se potrivi diferitor circumstanțe ale comunităților. Recomandarea e ca bibliotecile să utilizeze experiențele proprii, experiențele altor țări, dar și experiențele partajate ale bibliotecilor care practică, parțial sau ocazional, elemente sau activități ale acestui model (Biblioteca Publică Izbiște, Criuleni; BM „B.P. Hasdeu”, Biblioteca Publică Telenești, Biblioteca Publică Ungheeni, Biblioteca Publică Crihana Veche, Biblioteca Publică Orhei etc.).

Un exemplu bun îl prezintă Biblioteca Publică Tătărauca Veche care e mai

aproape de membrii comunității, devenind membru al Centrului comunitar civic din localitate, iar bibliotecarii sunt membri ai Consiliului Comunitar Civic – un model de conlucrare și comunicare între cetățeni și administrația publică locală care consolidează procesele democratice la nivel local și raional. Membrii Consiliului Comunitar Civic contribuie la implicarea cetățenilor în viața socială și politică a comunității și monitorizează activitatea autorităților locale. Biblioteca a renovat spațiul, a construit o rampă pentru persoanele cu dificultăți locomotorii, a instalat un sistem nou de încălzire, a îmbunătățit condițiile moderne pentru cei peste 2000 de locuitori ai comunei. O bibliotecă foarte activă din satele active din rețeaua *Novateca*: „Educație mediatică pentru democrație!”, „Educarea liderilor la bibliotecă” – doar ultimele exemple ce le-am văzut pe pagina ei de curând.

Acest model presupune că biblioteca devine spațiul public comunitar. Spațiile publice sunt parte integrantă a oricărei comunități. Biblioteca este un spațiu public comunitar. Atunci când utilizăm inteligent spațiile publice, ele servesc ca o scenă a vieții noastre publice. Acestea sunt locurile în care au loc festivitățile, unde se produc schimbările sociale și atitudinale, unde prietenii se reîntâlnesc, culturile se amestecă, unde cetățenii pot interacționa unii cu alții și cu autoritățile publice locale.

Succesul oricărei comunități, a oricărei bibliotecii nu e determinat exclusiv de activitățile lor, de angajații lor, de spațiile / localurile / clădirile lor, de ofertele culturale și recreative. Comunitățile, ca și bibliotecile, devin magneti reali atunci când acestea oferă oamenilor calitățile intangibile pe care le-au experimentat în viața civică a comunităților: sentimentul de loc; vitali-

tate socială, preocupări de calitatea vieții cetățenilor (cu toate componentele sale). Aceste intangibile sunt greu de definit și de planificat. Bibliotecile însă combină arta și știința de a face comunitatea un loc minunat în care vrei să trăiești!

Astăzi, există o înțelegere tot mai mare a modului în care se pot schimba funcțiile profesionale ale bibliotecii. Multe comunități sunt la cotitura dintre alternativ și tradițional, în orientarea disciplinată spre revitalizarea vecinătăților / cartierelor / zonelor. Or, aceasta oferă bibliotecii noi modalități de a funcționa în calitate de centre de renaștere locală: atunci când oamenii vin împreună pentru experiențe comune, când reconectează vecinii, cetățenii, comunitățile devin mai puternice, iar locurile publice, inclusiv bibliotecile, devin destinații.

5. Impactul și beneficiile Bibliotecii moderne – modelul *Centru comunitar*

Oamenilor le pasă de comunitatea lor, le pasă de orice loc din comunitățile lor. Experiența bibliotecilor demonstrează că acest model aduce multiple beneficii: o demonstrează bibliotecarii de la Tătărauca

Veche, de la Ursoia, Crihana Veche, Izbiște, Verejeni etc.:

- consolidează identitatea comunitară – locurile definesc identitatea comunitară printr-o mai mare implicare în comunitate, un sentiment mai bun de dăruire și de voluntariat, perpetuând integritate, valori și viziune comună;
- construiește poduri de legătură între oameni – locurile atrag populație diversă, inclusiv mai multe femei, persoane în vârstă, copii, precum și o mai mare diversitate etnică și culturală, și încurajează oamenii să se implice. Spațiile publice, într-adevăr sunt un „teren comun”; Hănăsăanii Noi, Leova cu e-guvernarea;
- încurajează angajamentul comunitar și bibliotecar pentru tineret și al tineretului față de comunitate și bibliotecă – tineretul este de multe ori un public, care este trecut cu vederea. O oportunitate pentru a consolida poziția lor în comunitate, de a crește participarea, dar, de asemenea, pentru a reduce apatia sau cinismul în rândul tinerilor. Lider incontestabil la acest capitol este Biblioteca Raională Căușeni prin serviciile ei pentru tineri și implicarea tinerilor în afacerile comunitare și ale bibliotecii. Exemple de implicare a tinerilor în activități civice se regăsesc în activitatea multor biblioteci publice rurale și aproape în fiecare bibliotecă raională. Semnalăm câteva exemple – Biblioteca Publică Măcărești, Ungheni; Rezeni, Ialoveni; Telenești, Rezina, Ungheni, Chișinău;
- contribuie la construirea unor comunități sănătoase – cercetările arată că comunitățile cu puternice interacțiuni sociale sunt mai sănătoase, mai echitabile și mai rezistente;

- catalizează dezvoltarea comunităților – spațiile publice, și îmbunătățirea lor, sunt un mod rentabil prin care comunitățile devin mai competitive. Capitalul uman și creativ este acum un catalizator pentru creșterea economică mai degrabă decât rezultatele acestei creșteri;
- asigură durabilitate – este despre crearea unor comunități mai durabile și locuibile.

Bibliotecile de astăzi stăpânesc mai multe și diferite roluri – unele asociate în mod tradițional cu funcțiile tradiționale ale bibliotecilor, unele nu. Misiunile noi, multifacetate sunt susținute de un design deosebit, facilități puternice, și de programe, și de promovare. Atunci când totul funcționează împreună, bibliotecile devin locuri-ancore, care adună oamenii împreună și comunitatea prinde viață. Pentru a ajuta bibliotecile să-și extindă potențialul lor ca instituții comunitare / de cartier, modelul de centru comunitar oferă următoarele strategii, bazate pe experiența unor biblioteci (deocamdată puține), de transformare a bibliotecii într-un spațiu public comunitar adevărat, într-un catalizator de conectare:

1) bibliotecile moderne oferă un larg mix de servicii comunitare. Deoarece bibliotecile, de regulă, situate central în comunități, sunt locuri ideale pentru a oferi numeroase servicii comunitare, de la lectura publică, educație la îngrijirea copilului, oportunități de plasare în câmpul muncii, la sfaturi / consultanță referitoare la impozitul pe venit, la cursuri de dezvoltare continuă pe diverse subiecte de interes comunitar. Acestea tipuri de oferte comunitare sunt o parte esențială din mixul pe care bibliotecile le oferă și care transformă bibliotecile în destinații de multiutilizare;

2) BM „B.P. Hasdeu” și filialele ei, de exemplu, lucrează cu spitalele, centrele de zi, centrele de recuperare pentru a oferi

diverse servicii culturale, dar și de biblioterapie în subiecte sensibile ca: cum e să ai handicap, cum e să trăiești fără vedere, fără auz; cum să mergi la doctor cu probleme delicate; cum să rezolvi conflictele interioare și conflictele cu societatea? Alte experiențe de succes înregistrează Biblioteca Raională Ceadâr-Lunga, dezvoltând servicii pentru persoane cu deficiență locomotorie, și cea din Cahul cu servicii pentru persoane cu deficiențe auditive, biblioteci care sunt și centre de excelență în prestarea acestor servicii, dezvoltă și oferă bibliotecilor publice din RM metodologii de prestare a acestor servicii bibliotecilor care se orientează spre aceste grupuri sociale;

3) bibliotecile moderne întrețin comunicarea comunitară. Bibliotecile inovatoare nu oferă doar conținut, servind doar o direcție – furnizare de informații –, ele promovează dialogul și schimbul de idei / opinii cu utilizatorii lor, cu cetățenii;

4) bibliotecile inițiază programe de împărtășire a limbilor, a culturii (cu tot ce comportă cultura), inclusiv film, teatru, programe de scriere creativă; inițiază și găzduiesc școli, tabere de vară, festivaluri, neConferințe, cafenele publice pe diverse subiecte de interes comunitar (de ex.: Cafeneaua Publică „Bibliotecarul – eFacilitator de incluziune socială a cetățenilor” la BM); servicii de traducere, programe de instruire IT, cursuri de limbi străine, tutoriale... – sunt multe moduri prin care bibliotecile consolidează abilitățile de comunicare între cetățeni și între utilizatorii bibliotecii (de ex., Filiala „Ștefan cel Mare și Sfânt”: sâmbăta – limba franceză; duminica – limba engleză; filialele „Alba Lulia” – engleza, „Itic Mangher” – engleza, idiș / ebraica, „Liviu Rebreanu” – italiana etc.);

5) bibliotecile moderne ocrotesc și administrează istoria locală. Bibliotecile sunt foarte apreciate ca administrator de istorie și de date locale, depozite de memorie

colectivă a comunității – locuri, edificii, patrimoniu, informații genealogice, arhive și colecții de obiecte comunitare, de istorii comunitare. Bibliotecile inovante captivează utilizatorii / locuitorii comunității prin intermediul poveștilor, festivităților tradiționale și al expozițiilor, celebrează cultura și miturile satului;

6) bibliotecile servesc ca centre de informații civice, sunt forumuri ideale pentru discursul public, pentru subiecte locale; sunt centre de informații despre evenimentele comunitare, divertisment și, demn de remarcat, bibliotecile pot ajuta cetățenii să înțeleagă și să aprecieze mai bine comunitatea (de ex., Biblioteca Publică Cricova a elaborat un volum impozant de peste 600 de pagini – monografia *Cricova în ascensiune continuă*);

7) bibliotecile moderne construiesc capacitate comunitară pentru afacerile locale. Tot mai multe biblioteci satisfac nevoile sociale de muncă a cetățenilor. Bibliotecile joacă un rol, deloc neglijabil, pentru pornirea afacerilor mici de business. Pentru persoanele care caută de lucru sau se interesează de carieră, bibliotecile le conectează la angajatori și oferă instruire de specialitate cum să găsești un loc de muncă (de ex., Biblioteca Publică Călărași, Biblioteca Publică Briceni). Pentru cetățeni / utilizatori, bibliotecile pot oferi informații, mereu actualizate, despre cele mai bune afaceri în domeniul lor;

8) bibliotecile moderne organizează sau participă / implică / colaborează ca coorganizator la activități în spații publice. Spațiile în interiorul sau în afara bibliotecilor – sunt perfecte pentru activități și inițiative publice, sărbători, târguri și festivaluri – precum și evenimente mai mici, dar nu mai puțin importante care au loc în mod regulat, încetățenite ca „de bază”. Aceste activități consolidează rolul bibliotecii ca ancoră a comunității, și oferă șansa de a atrage oameni prin extinderea pro-

gramelor lor. Pentru a avea succes în locuri publice vibrante, o bibliotecă poate oferi un mix eclectic, care include expozate în aer liber pe orice subiect, instalații din artefacte de bibliotecă, jocuri și mese de șah, zone de joacă, zone pentru lectura copiilor (Biblioteca Valea Norocului);

9) bibliotecile moderne sunt locuri de intermediere a vânzării cu amănuntul a bunurilor produse de membrii comunității (oferind o „piață online” pentru a ajuta sătenii să-și comercializeze producția). Bibliotecile pot obține dreptul de vânzare cu amănuntul. Unele pot vinde cărți scoase din circuitul lecturii; pot deschide un minimagazin de cadouri (vederi, plicuri, felicitări, suvenire, picturi, obiecte origami, quilling sau prin alte tehnici inovative, executate manual de către bibliotecarii talentați sau de către utilizatorii diverselor cluburi de dezvoltare a creativității care își desfășoară activitatea în bibliotecă, ghidate / dirijate, mentorate de bibliotecari); pot deschide o cafenea pentru a servi utilizatorii, cetățenii; pot intermedia vânzarea ziarelor și revistelor; închirieri video etc.;

10) utilizând eficient locațiile, bibliotecile pot închiria spațiu pentru organizațiile comunitare; pot amenaja spații pentru „galerii de artă”; pentru evenimente publice;

11) bibliotecile moderne oferta *easy acces* pentru ca toată lumea să le folosească. Este esențial să se asigure că cetățenii au o varietate de moduri de a ajunge acolo, inclusiv rutele de transport convenabile cu opriri în apropiere, cu stații, străzi pietonale și facilități adecvate pentru biciclete, indicatoare;

12) în primul rând, bibliotecile trebuie să fie conectate la rețeaua trotuar, la străzile din apropiere. Mediul / spațiul adiacent al bibliotecii (împrejurimile) ar trebui să fie proiectate astfel încât mașinile să încetinească lângă bibliotecă, obligatoriu, să fie treceri de pietoni, bine marcate (pentru copii și persoane în vârstă, în primul rând);

13) bibliotecile moderne știu cum să activeze, să confere vivacitate și suflet străzilor și trotuarelor, lucru esențial pentru atragerea mai multor utilizatori (rezolvând, astfel, și problemele de atracție la lectură a cetățenilor). O bibliotecă cu deschiderea spre piețe / parcuri / grădini publice, scuaruri – locuri unde oamenii pot citi afară sau stând la umbră sau în soare, de exemplu, va fi infinit mai plină de viață comparativ cu interiorul bibliotecii. Sala de lectură ar putea ieși în afară pe o piață publică sau într-o cafenea organizată la parter, ar putea fi o „ieșire din cutie”, o revărsare a bibliotecii pe stradă (de ex., Biblioteca Publică „A. Donici”, Orhei, în scuarul bibliotecii sau al Consiliului raional). Bibliotecile moderne adoptă anume acest tip de conexiune între bibliotecă – interior sobru, calculatoare, zone de lectură – și „bibliotecă în exterior”, procedeu / formă / metodă încetățenită în domeniul biblioteconomic la noi, ca „activitate extramuros” – fațadă, trotuare, piețe, zone de parcare, alte instituții comunitare, oriunde în comunitate. Crearea unui exterior activ, prin ieșirea bibliotecii „în afară” este esențială pentru bibliotecă în ansamblu (de ex., Biblioteca „Ovidius”, proiectul *Cartea din parcare*). Activitățile de advocacy au impulsivat ieșirea bibliotecii în comunitate, astfel au sesizat mai real problemele, mai ales, cele legate de mediu;

14) bibliotecile moderne sunt atracții multiple, sunt destinații! O strategie sigură pentru bibliotecă – oferirea unei serii de „locuri” mai mici, în interiorul și în jurul ei pentru a atrage oameni. Aceste numeroase atracții mici, cum ar fi un loc de joacă pentru copii, un loc pentru jocul de dame / de șah pentru toate grupurile interesate de aceste jocuri intelectuale, bănci comode pentru pensionari, care au nevoie de mai mult aer liber pentru discuții sau lectura presei – sunt eficiente pentru a atrage cetățenii comunității pe tot parcursul zi-

lei. Localizări strategice, ar merita numite, pentru bibliotecile publice din orașe sau sate, aceste atracții din apropiere, care generează sinergie și stimulează în continuare activitatea publică (de ex., „Grădina de citit” la Biblioteca Metropolitană București, „Trolleybook” în Parcul Valea Trandafirilor la BM „B.P. Hasdeu”). De ce nu și „Grădina de citit” a Bibliotecii Publice Leova, a Bibliotecii Publice Ungheni, a Bibliotecii Publice Șoldănești etc.? Ex.: „Ora poveștii” în parc, doar mergem acolo unde-i utilizatorul – acesta-i principiul pe care-și setează activitatea biblioteca modernă, iar modelul „Biblioteca, centru comunitar” sugerează ieșirea bibliotecii din interior spre exterior;

15) bibliotecile moderne sunt concepute pentru a-și sprijini funcțiile comunitare milenare. Clădirile bibliotecii și spațiile publice în aer liber (străzi, trotuare și parcuri, parcuri, grădini) ar trebui să fie proiectate astfel încât spațiile să poată fi utilizate în diferite moduri pentru diferite grupuri de utilizatori pe tot parcursul zilei, al săptămânii și al anului. Pentru a permite suprapunerea și schimbarea folosesc, principiul *forma trebuie să accepte funcția*. Elemente de infrastructură situate și necesare, în număr adecvat, sunt un mod de a facilita flexibilitatea: bibliotecile Leova (teritoriul din jurul bibliotecii), Șoldănești (grădina din față), Izbiște (toate zonele verzi ale satului), Telenești (suarul din față), Orhei (locul din fața bibliotecii), Ungheni (suarul din față), „Onisifor Ghibu” (Grădina cu havuz), „Ițic Mangher” (strada pietonală), „Transilvania” (insula-parc), N. Titulescu („Poienița veselă”) etc.;

16) bibliotecile moderne asigură o varietate de facilități. Fără facilități bibliotecile moderne nu pot deveni o destinație multiscop. Facilitățile susțin foarte mult eforturile bibliotecilor de a atrage mai mulți utilizatori. Serviciile WiFi, de exemplu, cer optimizări ale spațiului public, iar bibliotecile încearcă să ofere locuri confor-

tabile pentru a sta atât în interiorul, cât și în afara clădirii sub copaci umbroși. Alte facilități pot include arta publică sau alte caracteristici care ajută să se stabilească un cadru de sărbătoare pentru interacțiunea socială, încurajând oamenii să se adune. Un exemplu bun ni-l oferă Biblioteca publică Costești, dar nu la acest nivel, în multe altele, și-a pavazat intrarea cu o lucrare de autor a unui artist plastic recunoscut, făcând atât biblioteca cât și împrejurimile mult mai atractive pentru utilizatori. Un exemplu concludent este și Biblioteca Valea Norocului, Sângerei, unde cu efortul personal al bibliotecarei Tamara Suru-

jiu, precum și al voluntarilor comunitari, s-a renovat spațiul, s-a reciclat mobilierul transformând spațiul bibliotecii în unul original, inventiv, inedit, captivant;

17) bibliotecile moderne sunt la cele mai bune cote ale lor, atunci când programele evoluează pe tot parcursul anului. Schimbările sezoniere și datele de importanță istorică locală permit bibliotecilor oportunități mari pentru a sărbători viața culturală și civică a unei comunități. Aici bibliotecile publice din RM excelează – bibliotecarii sunt maeștri în a organiza sărbători comunitare ca „Ziua satului”, „Sărbătorile de iarnă”, „Festivaluri comunitare”, „Târgul inovațiilor de bibliotecă”, „Târgul partenerilor”, „Târguri ale comunității cu susținerea bibliotecii” (ultimele trei, inițiative recomandate și susținute de *Novateca*). Exemple pozitive de organizare a târgurilor au fost la Bălți, Cahul, Chișinău, Glodeni, Cantemir în cadrul cărora s-au reunit bibliotecari, cetățeni, APL, parteneri, voluntari comunitari, reprezentanți ai sectorului public și privat. Aceste târguri au servit drept platformă excelentă pentru biblioteci prin care și-au promovat activitatea în folosul comunității, rezultatele impresionante obținute prin eforturile de advocacy și serviciile pe care le prestează în domeniile incluziunii sociale, incluziunii digitale, educației nonformale, sănătății, agriculturii și creșterii economice. Târgurile au evidențiat capacitatea bibliotecilor de a oferi servicii ce satisfac nevoile comunității și contribuie la creșterea oportunităților economice și sociale pentru cetățeni. Bibliotecile au oferit, prin organizarea acestor evenimente comunitare, o dovadă în plus a angajamentului lor de a asigura durabilitate inovațiilor bibliotecare și de a stimula, a motiva, a încuraja participarea comunității la activitățile civice prin exemplul propriu;

18) pentru a rămâne vitale și interesante, bibliotecile practică intercalarea

activităților și serviciilor de bază cu piețele sezoniere, sărbătorile de vacanță și evenimentele civice primordiale, prioritare, centrale ale comunității (Școala de vară IT, Râșcani, Rezina etc.). Utilizarea flexibilă a spațiilor de bibliotecă sprijină, de asemenea, practica flexibilizării programelor pentru public, pentru comunitate;

19) bibliotecile moderne depind de un management înțelept. Gestionarea unei biblioteci pentru uz public merge dincolo de procesele interne, strict biblioteconomice, problemele de întreținere. Aceasta implică evaluarea constantă a modului eficienței programelor, facilităților și caracteristicilor de design pentru a servi calitativ și atractiv utilizatorii și a respectării misiunii bibliotecii în sine. Un efort de bun management păstrează biblioteca funcțională, care asigură satisfacerea nevoilor de schimbare ale utilizatorilor, cu îmbunătățiri în desfășurare și rafinament continuu. O mare varietate de parteneri și părți interesate, precum și utilizatorii bibliotecii, nu numai membrii Consiliului de administrație al bibliotecii, pot să-și asume, să delege și să partajeze sarcinile și responsabilitățile de management. Programe de instruire pentru directori, metodiști, specialiști în domeniul de biblioteci și șefi ai direcțiilor de cultură, reprezentanți ai APL – primari, consilieri etc.;

20) bibliotecile moderne sunt catalizatoare comunitare de revitalizare. Punerea tuturor ingredientelor unei biblioteci moderne împreună, culminează cu o instituție publică a cărei influență se extinde mult dincolo de locația fizică. Cele mai bune biblioteci sunt ancore ale comunității. Deoarece acestea sunt centre extrem de vizibile în viața civică, aceste biblioteci însuflă încrederea publicului în comunitățile / mahalalele lor și catalizează investiții suplimentare atât din sectorul public, cât și din cel privat. Puterea acestor instituții de a revitaliza comunitățile este recunos-

cută și o ilustrează multe exemple locale prin aprecierea și sprijinul din partea fondatorilor și prin atenția filantropică privată (Infografic *Novateca* in numbers).

Printr-un parteneriat strategic, *Novateca* și Asociația Bibliotecarilor din RM, au implementat proiectul *În obiectiv advocacy*, un amplu program de liderism și advocacy care a format 20 de lideri (bibliotecari) și 20 de ambasadori (personalități din diverse domenii: jurnalism, artă, business, societatea civilă, mediul academic ș.a.), dezvoltând abilități de consolidare a capacităților membrilor comunității bibliotecare pentru a iniția cu succes diverse proiecte, acțiuni, pentru a promova rolul bibliotecii în comunitate.

Alt proiect care se aliniază eforturilor de dezvoltare comunitară este *Al treilea spațiu al comunității*, care urmărește formarea de cetățeni activi și amenajarea, în șase biblioteci publice raionale, a unor spații – „cuiburi ale democrației” ce încurajează deprinderea comportamentelor civice, dezbateră problemelor locale și luarea de inițiativă pentru soluționarea acestora. Cuiburile democrației constituie spații de întâlnire și dezbateră cetățenească, realizate prin design participativ în cadrul celor cinci biblioteci raionale: Biblioteca Publică din Briceni, Biblioteca Publică „Mihai Eminescu” din Rezina, Biblioteca Publică „Dimitrie Cantemir” din Ungheni, Biblioteca Publică „Antonie Plămădeală” din Hâncești, Biblioteca Publică „Valeriu Matei” din Leova, Biblioteca Publică „Andrei Ciurunga” din Cahul și în Biblioteca Publică de Drept din Chișinău.

Menționăm încă un aport considerabil la dezvoltarea abilităților sociale și civice ale bibliotecarilor și cetățenilor – proiectul *Consolidarea mass-mediei independente și a educației mediatice în Republica Moldova*. Astăzi, devine tot mai important să asigurăm cetățenii cu abilități potrivite pentru a analiza critic și obiectiv conținutul media,

a discerne între prejudecăți și dezinformare și a forma opinii bazate pe surse de informare de încredere. În acest context, unele biblioteci publice și-au asumat sarcina de a îmbogăți oferta de știri locale și au început să publice propriile lor buletine de știri și ziare. Bibliotecile creează și distribuie săptămânal ziarul pentru a informa cetățenii despre activitățile și evenimentele locale – un exemplu concludent ni-l oferă biblioteca din Bravicea.

Total au fost formați 85 de bibliotecari pentru o educație mediatică. Acești 85 au educat mediatic alte peste 400 de persoane. Activități de instruire organizate de bibliotecari au fost 204. Număr total de participanți la activitățile organizate de bibliotecari – 2060 (elevi – 1210; adulți – 850). Au fost organizate 25 de Public Platforms (discuții publice) în biblioteci. Numărul persoanelor prezente la discuțiile publice – 517.

Grupurile cu care au lucrat bibliotecarii la nivel local: elevii – de la clasa a 6-a la a 12-a, tinerii (adulții tineri), adulții, seniorii, reprezentanți ai APL și alți colegi bibliotecari. Raioanele unde s-au desfășurat activități legate de educație mediatică: Briceni, Edineț, Ocnița, Fălești, Râșcani, Drochia, Soroca, Florești, Bălți, Telenești, Rezina, Orhei, Strășeni, Ungheni, Hâncești, Leova, Cantemir, Cahul, Vulcănești, UTA Gagăuz-Yeri, Taraclia, Cimișlia, Căușeni, Anenii Noi, Criuleni, Dubăsari, Ialoveni, Chișinău.

6. Utilizatorul bibliotecii moderne. Implicarea în dezvoltarea comunitară și educație civică

Pentru a măsura impactul pe care bibliotecile *Novateca* îl au asupra vieții utilizatorilor, dar și pentru a monitoriza progresul programului s-au realizat sondaje privind utilizatorii bibliotecilor publice, începând cu anul 2014. Beneficii rezultate din accesarea tehnologiilor și asistenței oferite de bibliotecile publice (%) sunt

multiple. Prima cifră arată % de utilizatori, a doua cifră indică % de nonutilizatori:

- a crescut gradul lor de conștientizare cu referire la activitățile comunitare sau civice (de exemplu, activități ale asociațiilor locale sau grupurilor din vecinătate, activități de voluntariat, mitinguri) (82/62%);
- sunt mai implicat în comunitatea mea decât dacă nu aș fi utilizatorul bibliotecii (65/54%);
- am participat la un curs de instruire (25/12%);
- am făcut voluntariat în bibliotecă (24/21);
- informații despre / pentru comunitatea locală (49/41);
- acces la informații despre serviciile de stat (publice), precum taxe, formulare etc. (40/36);
- un spațiu unde se poate întâlni comunitatea locală (60/48).

Rezultatele sondajelor furnizează informațiile necesare pentru a înțelege situația bibliotecilor publice, accesul la informație în Republica Moldova, precum și informațiile necesare pentru potențialele campanii de advocacy pentru Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) și alți parteneri interesați. Metodele de cercetare: studii de evaluare reprezentativă la nivel național, *pop-up survey*, interviuri telefonice.

Bibliotecile publice *Novateca* oferă spațiu, acces, personal, materiale digitale și tipărite, cunoștințe și relații, care pot ridica bunăstarea membrilor comunității și pot asigura dezvoltarea acestora. Datorită programului *Novateca* bibliotecile publice devin centre comunitare multilaterale, de foarte multe ori reprezentând unica „resursă” comunitară – în special, în mediul rural și pentru cetățenii cu venituri mici. Transformările produse la nivelul serviciilor oferite de biblioteci (o gamă largă de instrumente digitale, educaționale, socia-

le și antreprenoriale) duce la utilizarea la scară mai mare a bibliotecii.

O bibliotecă publică contribuie la bunăstarea economică a membrilor comunității: de exemplu, accesul gratuit la tehnologii și asistența oferită de personalul bibliotecii în căutarea de informații legate de angajarea în câmpul muncii, a ajutat respondenții să găsească locuri de muncă crescând astfel veniturile individuale și de familie ale acestora (37% de utilizatori *Novateca* și 17% de utilizatori *nonNovateca* s-au angajat; fiecare al zecelea utilizator *Novateca* și *nonNovateca* a declarat venituri mai mari). Accesul gratuit la tehnologiile oferite de bibliotecile publice au economisit banii respondenților (87% utilizatori *Novateca* și 68% utilizatori *nonNovateca*). Afacerile a 4% dintre respondenți (fiecare categorie) s-au extins.

Bibliotecile publice pot consolida comunitățile prin sporirea gradului de conștientizare cu privire la problemele comunității și participare civică (82% de utilizatorii *Novateca* și 62% de utilizatori *nonNovateca*); oferă spații pentru organizarea de evenimente și de socializare, de exemplu, spații pentru organizarea de ateliere de lucru, conferințe, mese rotunde etc. (46% de utilizatori *Novateca* și 48% de utilizatori *nonNovateca*); cafea, magazin de serviciu etc. (8% utilizatori *Novateca* și 12% utilizatori *nonNovateca*). Totodată, biblioteca protejează membrii comunității (în special bătrânii) de izolare.

Tehnologiile disponibile la bibliotecile publice sunt utilizate pe scară largă pentru a comunica cu rudele și prietenii aflați peste hotare, contribuind astfel la asigurarea unei legături mai puternice cu aceștia (92% din utilizatorii *Novateca* și 72% din cetățenii *nonNovateca* se simt mai conectați de familia și prietenii lor din străinătate).

Bibliotecile oferă potențial de dezvoltare (de exemplu, servicii de formare a competențelor) și asigură învățarea pe tot par-

cursul vieții (25% utilizatori Novateca și 12% de utilizatori nonNovateca au participat la sesiuni de instruire, inclusiv individuale).

Biblioteca reprezintă un loc util pentru elevi, întrucât îmbunătățește performanțele lor academice (73% utilizatori Novateca și 56% de utilizatori nonNovateca).

Echipamentul modern din bibliotecă, digitizarea serviciilor, oportunitățile de socializare și de organizare a evenimentelor, oportunitățile de instruire și alte servicii oferite de biblioteci încep să schimbe percepția tradițională, potrivit căreia biblioteca este un loc unde se păstrează și se citește cărți.

Cercetarea satisfacției utilizatorilor evidențiază avantajul comparativ al bibliotecilor *Novateca*, întrucât acestea beneficiază de instrumente tehnologice, de resurse umane calificate care pot ghida clienții în accesarea informațiilor relevante și a serviciilor moderne, precum și de o serie de servicii nontradiționale. Prin urmare, bibliotecile publice *Novateca* sunt vizitate mai des și sunt mai bine evaluate de către respondenți. Ponderele respondenților *Novateca* declarând beneficii în urma utilizării serviciilor de bibliotecă este mai mare în comparație cu utilizatorii non*Novateca*. Ponderele respondenților care manifestă satisfacție pentru serviciile oferite este, de asemenea, mai mare în rândul utilizatorilor rețelei *Novateca*.

Utilizatorii au furnizat multe recomandări pentru multiplicarea practicilor de succes pentru a maximiza impactul programului *Novateca* (acolo unde acesta este implementat). Unele recomandări specifice se referă la:

- a dota bibliotecile cu (mai multe) calculatoare, imprimante, copiatoare, proiectoare, aparate foto și camere video;
- a asigura conexiune la internet (în cazul în care nu există servicii internet), a accelera conexiunea la inter-

net și WiFi, a asigura acces gratuit la internet;

- a digitiza serviciile (de exemplu, digitizarea registrelor, a informației, oferirea de cărți în format digital, CD și DVD);
- a asigura continuu cu personal și a forma competențele bibliotecarilor;
- a asigura cu literatură în funcție de necesitățile membrilor comunității: aprovizionare cu materiale tipărite noi și moderne, cu materiale în limba română, cu enciclopedii și dicționare, ziare și reviste, cu literatură străină și materiale specializate (arte, medicină, sănătate, psihologie, economie, contabilitate, astrologie, sport etc.), cu bestsellere, cu materiale didactice și manuale școlare;
- a crea parteneriate cu actorii locali, sectorul privat și societatea civilă pentru a atrage noi utilizatori și a obține suport;
- a deschide biblioteca spre mai multe activități (în special, a promova ideea organizării diverselor evenimente în incinta bibliotecii);
- a asigura instruirea timpurie pentru copii, susținere pentru elevii / studenții de toate vârstele, a asigura învățarea pe tot parcursul vieții pentru adulți și persoane în etate, prin implicarea personalului bibliotecilor și a experților externi;
- a asigura accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități;
- a oferi servicii de divertisment și un loc de întâlniri pentru membrii din comunitate;
- a promova serviciile cu ajutorul mass-media;
- a adapta orarul de lucru la nevoile populației.

Utilizatorii bibliotecilor rețelei *Novateca* sunt motorul dezvoltării și inovării acti-

vității bibliotecilor. Feedbackul oferit este instrumentul de îmbunătățire continuă a serviciilor. Ei vor biblioteci atractive, dotate cu echipament performant, resurse diversificate, actuale, comunitar centrate, bibliotecari pozitivi, profesioniști, cu un sentiment puternic de apartenență comunitară.

7. Rolul bibliotecii publice în campaniile electorale

Bibliotecile istoric sunt actori activi în procesele electorale locale și naționale. Bibliotecarii sunt implicați ca resurse în organizarea alegerilor, sunt membrii comisiilor electorale, șefi ai centrelor electorale, poziții care cer implicare profesională și umană pentru a asigura buna desfășurare a alegerilor. În multe cazuri bibliotecile sunt locuri de votare, în biblioteci sunt plasate centrele electorale. În acest caz bibliotecile participă cu tot personalul la pregătirea localului, la amenajarea lui, la informarea alegătorilor, membrilor comisiilor electorale etc. Aproximativ fiecare al doilea bibliotecar este implicat în organizarea și desfășurarea procesului electoral.

Altă formă de implicare și participare a bibliotecilor la procesul electoral este utilizarea spațiului bibliotecii pentru întâlnirile preelectorale ale candidaților și politicienilor. Rolul bibliotecii este să organizeze publicul. În perioadele preelectorale se întâmplă și două, trei întâlniri pe zi ale cetățenilor cu candidații, bibliotecile și bibliotecarii fiind suprasolicitați.

Participarea bibliotecarilor la campaniile electorale aduce beneficii instituției bibliotecare, fiind recunoscută ca instituție comunitară de încredere, își sporește imaginea în comunitate, în perioada alegerilor, în cazul în care biblioteca găzduiește centrul de votare, fiecare cetățean pășește pragul bibliotecilor, chiar dacă în restul timpului nu prea trece pe acolo.

Bibliotecarii implicați în alegeri învață și își perfectează competențele sociale și

civice, pot stabili mai ușor relații de colaborare, sunt mai buni vorbitori publici, cunosc mult mai profund problemele politice și problemele comunității, cunosc căile de rezolvare a problemelor comunitare, sunt oamenii cu inițiative, cu idei și sugestii bune pentru dezvoltare comunitară.

În ultimul timp, bibliotecile sunt ocupate tot mai mult de educarea civică a cetățenilor, mai ales, a tinerilor sub genericul *Democrația se învață!* Un exemplu concludent sunt serviciile pentru tineri „Pro democrație” în colaborare cu echipa mobilă a proiectului *ProDem* în bibliotecile din RM. Una din ședințele acestui serviciu în care tinerii învață democrația este consacrată exercițiului de simulare a alegerilor foarte agreat de tineri. Acum se desfășoară la Biblioteca Corlăteni, Râșcani. Bibliotecara împreună cu liderii echipei mobile din cadrul Proiectului *ProDem* – Nicoleta Cozma și Andreea Tifoi – a participat la Conferința *Open Talks* (ediția I) în orașul Chișinău. Vorbitori-invitați speciali la Conferință au fost: Andrian Candu, președintele Parlamentului RM; Dafina Gercheva, coordonator, rezident al ONU și reprezentant permanent PNUD în R. Moldova; Stephanie Chetaru, directoare, Programul *Democrație și bună guvernare*, Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID Moldova). Democrația se învață și aduce satisfacții – un bibliotecar din spațiul rural, pentru că dorește și se implică în educarea civică a comunității, participă alături de somități politice de nivel național și internațional, simțindu-se deosebită, importantă.

8. Concluzii și recomandări

După cum se evidențiază în această cercetare a rolului bibliotecii în procesul educației civice, activitatea de zi cu zi a bibliotecilor se încadrează perfect în activitățile de dezvoltare comunitară. Bibliotecile și bibliotecarii contribuie în-

tr-o mare măsură la dezvoltarea comunității, deși acest lucru nu este recunoscut de specialiștii din domeniul comunitar. Specialiștii în domeniul biblioteconomic recunosc că:

1) rolul bibliotecii în dezvoltarea comunității este constructiv și, totodată, rămâne încă pasiv în multe comunități;

2) serviciile bibliotecii nu sunt bine înțelese de organizațiile care activează în domeniul dezvoltării comunitare, și acest fenomen nu depinde de eforturile nenumărate de promovare a acestora;

3) în calitate de instituții ale administrației locale bibliotecile mult timp nu erau percepute ca potențiali participanți și nici parteneri serioși nici chiar de administrațiile locale;

4) bibliotecile și bibliotecarii nu au fost integral integrați în eforturile de viziune a comunității și, deci, nu au fost identificate ca parte componentă în strategiile de dezvoltare care sunt implementate astăzi;

5) lipsa participării bibliotecilor din proiectele de viziune comunitară înseamnă ca mesajul bibliotecilor nu este bine perceput.

Biblioteca pentru comunitate este:

- loc de obținere a informației despre demografia și istoria comunității;
- loc de reuniuni și întruniri;
- loc pentru amplasarea anunțurilor comunitare;
- loc pentru obținerea listei tuturor organizațiilor din comunitate;
- loc unde găsești un bibliotecar pentru referințe;
- loc de acces la computere publice;
- loc pentru votare;
- loc de obținere a semnăturilor pentru petiții;
- loc de informare despre granturi și sponsorizări;

Sintetizând rolul bibliotecii în crearea identității comunitare, dialogului comunitar, colaborării comunitare suntem în

drept să menționăm că „putem face mult mai mult”.

Aspectele dezvoltării comunitare reprezintă o parte inerentă a eforturilor bibliotecare. Din cunoașterea eforturilor bibliotecare și a răspunsurilor oferite pentru rezolvarea problemelor comunitare putem concluda că profesia de bibliotecar derivă dintr-o înțelegere de amploare a tot ceea ce înseamnă dezvoltare a comunității.

Examinarea activității bibliotecilor care au contribuit la procesul de dezvoltare în contexte diferite ne-au permis să identificăm câteva recomandări care stau la baza oricărei inițiative comprehensive:

- implicarea în activitățile comunitare – cu cât un bibliotecar se implica mai mult, cu atât este mai puternică responsabilitatea față de comunitate;
- cunoașterea problemelor comunitare – capacitatea de identificare și gestionare a problemelor cu care se confruntă comunitatea în care lucrează, atât la nivel micro, cât și la nivel macro;
- relaționarea – crearea relațiilor de succes cu comunitatea – bibliotecarii percep implicarea comunitară ca generator de noi șanse pentru dezvoltarea noilor servicii și relații prin interacțiunea cu membrii comunității la întrunirile civice, sociale și educaționale;
- integrarea serviciilor – bibliotecarii implicați în organizațiile comunitare sunt capabili să înțeleagă că integrarea serviciului bibliotecar este de importanță majoră. Ei sunt în stare să înțeleagă și să conceptualizeze faptul că serviciile care le oferă fac parte dintr-un sistem integrat. Serviciile informaționale și de referință sunt mult mai eficiente dacă, în primul rând, îți dai

seama că există o structură în comunitate;

- dezvoltarea comunitară ca valoare instituțională – filosofia care stă la baza acestei valori e că o comunitate puternică înseamnă un loc mai bun de trai, unde grija pentru oameni, în special, pentru copii și pentru cei în vârstă, sunt foarte importante. Bibliotecarii sunt percepuți ca atribute necesare pentru îmbunătățirea calității vieții;
- biblioteca poate face diferență – toți bibliotecarii cred cu fermitate în rolul pe care îl dețin în comunitate. Crearea unei imagini la evenimente și întruniri comunitare transformă biblioteca într-un loc de conectare și relaționare cu și între oameni. Acești bibliotecari exprimă optimism și deschid porțile bibliotecii pentru toți oferind servicii inovative ca răspuns la necesitățile reale ale comunității.

Dezvoltarea comunitară trebuie să fie un obiectiv prioritar pentru biblioteci. Fiecare bibliotecă va avea o viziune proprie asupra acestui obiectiv. Bibliotecile pot să nu includă obiective de dezvoltare comunitară în strategiile lor, dar riscă să devină instituții irelevante atât pentru cetățeni, cât și pentru mișcările comunitare curente și viitoare.

Bibliotecile pot contribui substanțial la procesul de dezvoltare comunitară. În sprijinul acestei idei, facem următoarele observații:

- biblioteca publică are un rol istoric în educația comunității;
- biblioteca publică este deschisă pentru oameni de toate vârstele, rase sau statute economice;
- biblioteca publică este un loc pentru întruniri sociale;
- biblioteca publică reprezintă memoria istoriei și culturii comunitare;

- biblioteca publică este recunoscută și are o tradiție lungă de servire a cetățenilor;
- biblioteca publică deține un personal bine educat;
- biblioteca publică își extinde serviciile și pentru persoanele cu dizabilități și pentru cei care sunt disponibilizați în casă;
- biblioteca publică a demonstrat capacități de lider în oferirea noilor tehnologii;
- biblioteca publică are o localizare centrală și convenientă în peste 1300 de comunități la nivel național.

Provocarea cea mare pentru bibliotecari este să demonstreze că inițiativele planificate și implementate contribuie la o dezvoltare comprehensivă a comunității. Odată cu realizarea acestui obiectiv bibliotecile vor fi apte să formeze mai multe relații de parteneriat și să se implice mai mult într-o îmbunătățirea situației comunitare.

Soluția este simplă, dar în același timp foarte dificilă. Bibliotecarii, managerii de bibliotecă trebuie să restructureze sarcinile și activitățile zilnice în lumina dezvoltării comunitare.

Participarea și dezvoltarea comunitară este la fel de importantă ca integrarea noilor tehnologii. De fapt, dezvoltarea comunitară este baza distribuirii resurselor pentru noile tehnologii. După cum a mai fost menționat, crearea rețelelor informaționale comunitare este vitală în aceeași măsură ca necesitatea participării în alte activități comunitare. Fără această participare activitatea, rolul, valoarea bibliotecii nu vor fi percepute ca esențiale de nimenea.

Mulți bibliotecari au demonstrat că ei într-adevăr sunt actori comunitari prin exemple concrete de activitate cu diferite segmente demografice, prin devotamen-

mulor de a diminua barierele de acces la informație. Rețeaua *Novateca* abundă de exemple.

Astăzi, bibliotecarii fac față unui nou set de complexități, cum ar fi necesitatea reconfigurării programului de activitate, necesitatea implementării noilor politici de dezvoltare. Obligația de a contribui la dezvoltarea comunității vine din mai multe direcții.

Următorul pas este recunoașterea și delegarea resurselor pentru obiectivul important de dezvoltare comunitară. Recunoașterea și responsabilitatea sunt implicative pentru crearea viitorului care deține un rol de acțiune pentru materializarea valorilor comunitare și bibliotecare.

Referințe bibliografice

1. **Biblioteca Modernă** / IREX, Novateca. <http://www.novateca.md/ro/for-public-libraries/biblioteca-moderna>
2. **Educația civică în Europa**.- 144 p. Accesat 22.11.17 <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>
3. **Kulikovski, L.** Conectare comunitară: ghid. – Bibi. Municipală „B.P. Hasdeu”, 2017, (manuscris). – 11 p.
4. **Kulikovski, L.** Biblioteca Centru comunitar. Accesat 22.11.17 http://novateca.md/phocadownload/resource_center/find_trainings/modern_library/ro/Biblioteca%20-%20Centru%20Comunitar.pdf
5. **Rolul bibliotecilor publice în comunitate.** Studiu calitativ /IREX, NOVATECA, 16 p. Accesat 22.11.17 <http://www.novateca.md/ro/for-public-libraries/resource-center>
6. **McCook, Kathleen de la Pena.** Un loc la masă: participarea la dezvoltarea comunității / Kathleen de la Pena McCook; red. de spec. : Lidia Kulikovski ; trad. : Victoria Kulikovski, Lidia Kulikovski; cop. : Tatiana Roșca; Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”. – Chișinău : „Magana-Princeps” SRI, 2010. - 112 p.

BIBLIOTECA MODERNĂ. GLOSAR DE TERMENI UZUALI

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI, Oleg BURSUC,
Violeta BUNESCU, Denis GANEA

(Continuare din nr. 2, 2017)

Rezumat:

Modernizarea bibliotecilor merge mână-n mână cu învățarea. Programul Novateca a format bibliotecarilor capacitatea, competențele necesare proceselor de modernizare și implementare a serviciilor moderne, a inovării conceptelor de activitate. Or, reușita implementării acestora depind în mare măsură de asimilarea și utilizarea unui limbaj comun: un limbaj al serviciilor, inovației, creativității și al tuturor componentelor unei biblioteci moderne. Necesitatea unui limbaj comun al mod-

ernizării a fost resimțit de către bibliotecari din primele activități de instruire. La elaborarea primului nucleu al unui viitor glosar au muncit formatorii Novateca. Pornind de la acel nucleu de termeni echipa compusă din L. Kulikovski, O. Bursuc, D. Ganea, susținuți de V. Bunescu, a revizuit, selectat, completat, cizelat definițiile până s-a ajuns la acest Glosar de termeni uzuali „Biblioteca Modernă”. Autorii îl consideră un instrument lingvistic util în educarea unei culturi a modernizării și inovării activităților bibliotecilor.